

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSMIESTEN

KERTOMUS

VUODELTA 1940

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE

HELSINKI 1941
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

Sisältö.

	Siv.		Siv.
<i>Suomen talouselämä vuonna 1940</i>	3	Tilintarkastus	21
Teollisuus	3	Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus	21
Maatalous	5	Inventtaukset ja haarakonttorien tarkastus	21
Työmarkkinat	5	Johtokunta	21
Ulkomaankauppa	6	Pankkivaltuusmiesten valvonnan alaiset ra-	
Kotimaankauppa	7	hastot	22
Liikenne	7	Eläkkeet ja avustukset	22
Raha- ja pääomamarkkinat	8	Poistoja	22
Korkokanta	10	SNTLiiton Valtakunnan Pankki Suomen	
Maksutase ja pääomaliike	10	Pankin kirjeenvaihtajaksi	22
Hintataso	11	5,000 markan seteli	22
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	12	Vaihtorahat	22
Rahan arvo ja ulkomaiset suhteet	12	Lüovutetuilla alueilla sijainneet haarakont-	
Luotonanto	13	torit	23
Korkomäärät	15	Pankin uudisrakennukset	23
Setelistö	15	Uusien toimien perustaminen pankkiin ja	
Pankin suhde valtioon	16	eräisiin toimiin nähden tehtyjä muutoksia	24
Ulkomaiset selvitystiltil	17	Pankin virka- ja toimihenkilöiden palkkaus	24
Remburssit	17	Diskonttokorko	25
Pankin tilinpäätös	18	Haarakonttorien valvojat	25
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	21	Pankkivaltuusmiehet ja tilintarkastajat ...	26
Setelien lunastus	21		

Suomen talouselämä vuonna 1940.

Vuosi 1940 alkoi talvisotamme merkeissä. Vihollishyökkäyksen torjumiseen ja sodasta johtuvien tavarainkuljetusten, väestönsiirtojen ja erilaisten huoltotehtävien hoitamiseen keskitettiin kansan koko tarmo. Näitä tehtäviä palveleva taloudellinen toiminta oli vilkasta, mutta muilla aloilla sen sijaan hiljaista. Rauhanteon jälkeen voitiin vähitellen palata entisiin töihin, mutta säännölliseen, rauhanomaiseen taloustoimintaan pääsemistä ehkäisivät toisaalta rauhanteon raskaat ehdot sekä näiden voittamiseksi tarpeelliset korvaus- ja jälleenrakennussuunnitelmat ja -suoritukset, toisaalta jatkuva suurvaltain sota, joka suuresti rajoitti ulkomaankauppaa ja teki tehokkaan puolustusvalmiuden ylläpitämisen välttämättömäksi. Ulkomaankauppaan kohdistuneiden rajoitusten takia ilmeni erinäisten elintarvikkeiden, raaka-aineiden y. m. tarvikkeiden puutetta, samalla kun vientimahdollisuudet olivat vähäiset. Uusien, vuoden varrella tehtyjen kauppasopimusten avulla saatiin eräät kauppasuhteet solmituiksi sekä tuonti ja vienti vilkastumaan, mutta normaalioloihin verrattuna ulkomaankauppa jäi vähäiseksi. Kun taloustoiminta näistä syistä monilla aloilla pysyi hiljaisena, niin raha-markkinat, jotka vuoden alkaessa olivat kiireät, kevenivät huomattavasti kertomusvuoden alkupuolella, jopa siinä määrin, että eräillä aloilla syntyi rahanrunsautta. Pääomamarkkinat pysyivät sitä vastoin koko kertomusvuoden ajan hiljaisina. Useiden välttämättömien kulutus- ja tuotantotarvojen yhä lisääntyvä niukkuus, johon vuoden heikko sato osaltaan vaikutti, teki tarvojen annostelun ja hintojen säännöste-

lyn laajentamisen vuoden varrella väistämättömäksi.

Teollisuus.

Vuoden 1940 teollisuustuotantoa verrattaessa edellisten vuosien tuotantolukuihin on muistettava, että sota-alueella oleva teollisuus vuoden alusta saakka oli estynyt työskentelemästä ja että maamme silpominen rauhanteossa merkitsi teollisuuden tuotantoarvon vähenemistä 10.9 % laskettuna vuoden 1938 tuotannon pohjalla. Tämä menetys oli sängen erilainen eri teollisuushaaroissa. Samoin vaikuttivat kertomusvuoden olosuhteet eri tavalla eri teollisuudenhaaroihin. Näistä syistä teollisuustoiminnan kehitys oli hyvin epäyhtenäinen.

Enimmin kärsi *vientiteollisuus*, jonka menekkimahdollisuudet talvisotamme aikana suuresti supistuivat parantumatta myöhemminkään entiselleen. Puolustustehtävät, ulkomaisten tarvikkeiden saannin vaikeutuminen ja kotimaisten raaka-ainetarvojen niukkuus, seurauksena metsätöiden vähäisyydestä hakkuukautena 1939—1940, osaltaan haittasivat näiden teollisuudenhaarojen työtä. Enimmin vilkastui sahateollisuus. Sahattujen puutavarain tuotantomäärä, joka kertomusvuoden ensimmäisellä neljänneksellä oli vain 24 % vuoden 1938 keskituotannosta, kohosi toisella neljänneksellä 52 %:iin ja kolmannella neljänneksellä 57 %:iin siitä. Faneeriteollisuuden vastaavat tuotantoluvut olivat 37, 46 ja 49 %, joten sen elpyminen jäi vähäisemmäksi kuin sahateollisuuden. Heikoimmassa asemassa oli paperiteollisuus, jonka tuo-

tantovolyymi verrattuna vuoden 1938 tuotantoon kertomusvuoden ensimmäisellä neljänneksellä oli 34 %, mutta seuraavina vuosineljänneksinä aleni ensin 32 %:iin ja sitten 29 %:iin. Koko vientiteollisuuden tuotantovolyymi oli, samoin verrattuna vuoden 1938 tuotantoon, kertomusvuoden ensimmäisellä neljänneksellä 30 % ja seuraavina neljänneksinä 40 %. Verrattuna vuoteen 1939 kertomusvuoden tuotantovolyymien vähennys oli pienempi, koska sota oli jo ehtinyt vaikuttaa supistavasti myös edellisen vuoden tuotantoon.

Kotimarkkinateollisuuden tuotantovolyymista ei ole saatavissa tietoja. Tuotannon arvon kehitys, jota valaisevia indeksejä on julkaistu, kuvastaa osaksi hintojen kohoamista. Kuitenkin on ilmeistä, että poikkeukselliset olot häiritsivät kotimarkkinateollisuutta paljon vähemmän kuin vientiteollisuutta, vaikkakin puolustustehtävät ja eräillä aloilla lisääntyvä raaka-aineiden niukkuus aiheuttivat vaikeuksia. Koko kotimarkkinateollisuuden tuotantoarvo kohosi kertomusvuoden ensimmäisenä neljänneksenä 13 % suuremmaksi kuin vuonna 1938, toisena ja kolmantena neljänneksenä arvon nousemista jatkui 21 ja 23 %:iin yli vuoden 1938 arvon. Kehitys eri aloilla kävi osittain eri suuntiin, riippuen siitä, että puolustuslaitoksen tilaukset osaltaan tuntuvasti edistivät eräiden alojen tuotantovilkkautta. Metallijä koneteollisuuden samaten kuin ravinto- ja nautintoaineteollisuuden tuotantoarvot pysyivät suhteellisen suurina, jälkimmäisellä alalla jatkuvasti nousien. Kutomateollisuuden tuotantoarvo oli suurimmillaan vuoden toisella neljänneksellä, jolloin se ylitti vuoden 1938 arvon 41 %:lla, mutta sittemmin raaka-aineiden puute alkoi tulla tuntuvaksi. Rakennusaineiden tuotanto oli sikäli erikoisasemassa, että se rakennustoiminnan pysähtyessä suuresti lamaantui. Sen tuotannon arvo oli alkuvuodesta vain murto-osa vuoden 1938 tuotannosta, mutta sittemmin se kohosi nousten kertomusvuoden kolmannella nel-

jänneksellä 92 %:iin vuoden 1938 vastaavasta arvosta. Koska hinnat kaikilla aloilla ovat kohonneet, tuotannon volyyymi kertomusvuonna yleensä oli pienempi kuin vuonna 1938. Sama on asian laita verrattuna vuoden 1939 tuotantoon, jota koskevat luvut on jätetty syrjään, koska sota oli ehtinyt vaikuttaa niihin.

Rakennustoiminta oli kertomusvuoden alussa aivan lamassa, johtuen m. m. työvoiman puutteesta ja rakennustarvikkeiden niukkuudesta. M. m. oli Helsingissä työt keskeytettynä 103 rakennustyömaalla. Kevääseen mennessä päästiin vähitellen töitä jatkamaan sekä korjaamaan pommitusvaurioita. Uutta yritteliäisyyttä ei sitä vastoin paljoakaan ilmennyt ennen kuin vuoden loppupuolella.

Sementinkulutus, jota pidetään eräänlaisena koko maan rakennustoiminnan vilkkauden osoittajana, vaikka sementtiä käytetään muihinkin kuin varsinaisiin rakennustarkoituksiin, lisääntyi varsinkin kesällä nopeasti, niin että se lokakuussa nousi 47,000 tonniin saavuttaen siten vuoden 1938 huipputasoa. Koko sementinkulutus oli kertomusvuonna 315,400 tonnia vastaten 556,200 tonnia vuonna 1939 ja myös melkoista pienempi kuin vuosina 1936—1938.

Helsingissä valmistui viime vuonna kaikkiaan 170 uudis- ja lisärakennusta, joiden kuutiotilavuus oli 1,640,000 m³ ja joissa oli 6,266 uutta asuinhuonetta. Vastaava valmistuneiden rakennustöiden luku oli vuonna 1939, jolloin rakennustoiminta syyspuolella jo oli laimentunut, 196 ja vuonna 1938 239, niiden kuutiotilavuus oli vastaavasti 1,293,000 ja 1,661,000 sekä uusien huoneiden luku 7,546 ja 8,909. Mutta kun vuosina 1938 ja 1939 oli tarkastettu 284 ja 221 rakennuspiirustukset, jotka tarkoittivat 2,243,000 ja 2,038,000 m³:n sekä 10,336 ja 8,601 asuinhuoneen valmistamista, esitettiin viime vuonna tarkastettavaksi vain 74 rakennuspiirustukset samalla kun suunniteltujen uudisrakennus-

ten kuutiotilavuus oli 308,000 m³ ja niiden asuinhuoneiden luku 2,061. Osoituksena yritteliäisyyden heräämisestä rakennustoiminnan alalla voidaan kuitenkin pitää sitä seikkaa, että useimmat rakennuspiirustukset hyväksyttiin vuoden loppukuukausina.

Maatalous.

Moskovan rauhassa Suomi menetti arviolta 10.4 % peltoalasta sekä puu- ja kasvitarhasta, niitystä ja laidunmaasta jonkin verran enemmänkin, mikä kaikki vastaavasti alensi viime vuoden satotulosta. Tästä syystä ja kun säilyneen alueen sato vallinneen kuivuuden johdosta tuli keskimääräistä pienempi, eräillä paikkakunnilla suorastaan huono, viime vuoden kokonaissato jäi pienemmäksi kuin moniin aikoihin. Ennakkoarvion mukaan saatiin rukiista 13 %, ohrasta 14 % ja vehnästä 19 % pienempi sato kuin vuonna 1939. Vastaava vähennys kaurasadon kohdalta oli 22 %, sekaviljasta 17 % sekä kylvöheinästä 40 %. Sen sijaan saatiin perunasta ennätysmääräinen sato, joka oli 10 % vuoden 1939 satoa suurempi; muiden juurikasvien sato väheni 9 %, kun taas palkokasveista saatiin 5 % parempi sato kuin edellisellä vuonna. Sato oli niinmuodoin ennakoarvion mukaan 2,813 milj. rehuyksikköä, joten vähennys vuodesta 1939 oli 23 %. Huomattava on myös, että koska vuoden 1939 sato useimmista viljelyskasveista oli huonompi kuin vuonna 1938, niin viime vuoden satomäärät verrattuna vuoden 1938 vastaaviin lukuihin osoittavat vielä tuntuvampia vähennyksiä; siten oli sadon rehuyksikkömäärä viime vuonna 33 % pienempi kuin vuonna 1938. Kun hintataso on noussut, lasketaan sadon raha-arvon kuitenkin kohonneen noin 8,600 milj. markkaan vastaten 7,677 ja 7,008 milj. markkaa vuosina 1939 ja 1938.

Taistelujen alta ja alueluovutusten johdosta siirretty karja kärsi suuria menetyksiä; huonon rehusadon johdosta oli pakko edelleen vähentää karjakantaa. Kun myös henkiin jätetyn karjan kunto rehunpuut-

teen johdosta huononi, oli seurauksena, että karjataloutta kohtasi vaikea takaisku ja että karjataloustuotteiden saanti markkinoille tuntuvasti supistui.

Maataloustuotteiden hinnat kohosivat kertomusvuoden aikana melkoisesti. Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitoksen laskelmien mukaan luovutushintaindeksi, joka marraskuussa 1939 oli 132 pistettä (1932 = 100), nousi joulukuussa 1940 195 pisteeseen, joten nousu oli lähes 48 %. Eri tuotteiden hintainnoususta mainittakoon, että marraskuusta 1939 marraskuuhun 1940 olivat nousseet m. m. sianlihan hinta 102 %, naudanlihan hinta 71 %, maidon hinta 37 %, vehnän hinta 29 %, rukiin hinta 20 %, ohran hinta 40 % sekä perunain hinta 20 %.

Metsätyöt, jotka hakkuukautena 1939—1940 olivat aivan lamassa, vilkastuivat jo keväällä 1940, kun ryhdyttiin halkojen hakkuuseen laajan ohjelman mukaan. Siitä alkaen metsätöitä on tehty melko runsaasti, osaksi erilaisten ulkomaisten polttoainesten korvaamiseksi, osaksi myös arvokkaamman puutavaran valmistamiseksi. Ennakkoarvioiden mukaan metsänomistajat kantohintoina saavat tuloja 1,700 milj. markkaa vastaten 525 ja 850 miljoonaa lähinnä edellisinä vuosina, mutta 2,750 miljoonaa hakkuukautena 1937—1938. Työpalkkoina arvioidaan suoritettuna vähintään 1,100 milj. markkaa, kun vastaavat luvut lähinnä edellisiltä vuosilta olivat 375, 600 ja 1,200 milj. markkaa. Maaseudun metsistä saama tulo hakkuukautena 1940—1941 on siten arviolta 2,800 milj. markkaa, s. o. tuntuvasti runsaampi kuin hakkuukausina 1939—1940 ja 1938—1939 nousematta kuitenkaan sille tasolle kuin hakkuukautena 1937—1938.

Työmarkkinat.

Huolimatta taloustoiminnan eräiden alojen laimeudesta varsinkin kertomusvuoden alkukuukausina ei yleistä työttömyyttä ilmennyt. Syynä tähän oli ensi sijassa laa-

jojen väestöpiirien osanotto erilaisiin puolustustehtäviin sota- ja kotirintamalla. Myös rauhan palattua puolustusvalmiuden tehostaminen sitoi paljon työvoimaa. Työttömyysnumeroiden pienuuteen vaikuttivat myös sellaiset seikat, kuin että vientiteollisuus oli järjestänyt tilapäisiä korjaus-, rakennus- ja metsätöitä muuten työttömäksi jääneelle tehdastyöväestölleen, että lyhempiä työpäiviä tai työviikkoja tekeviä työläisiä ei lueta työttömiksi sekä ennen kaikkea, että siirtoväestöä ei ole otettu huomioon työmarkkinatilastossa. Suuri osa mainittua väestöä oli kuitenkin aluksi syrjässä taloustoiminnasta, koska kului aikaa, ennenkuin sille voitiin järjestää työmahdollisuuksia. Vähitellen olosuhteet kuitenkin tässä suhteessa ovat parantuneet, niin että kertomusvuoden päättyessä 57.9 % siirtoväestä itse huolehti toimeentulostaan. Valtion huollossa olevista henkilöistä, jotka enimmäkseen oli sijoitettu maaseudulle, oli pääosa, 73,600 henkeä, 15 vuotta nuorempia, 30,500 oli 60 vuotta vanhempia ja 60,000 työhön kelpaavassa iässä.

Työmarkkinoille ominaisia olivat pitkin vuotta sekä paikalliset että eri alojen väliset tuntuvat erilaisuudet, joiden tasoittamiseen on tarvittu yhteiskunnan järjestelyä, m. m. yleisiä töitä. Katsoen näihin olosuhteisiin on ymmärrettävää, että miesten työttömyyttä ilmeni suhteellisesti paljon vähemmän kuin naisten. Työttömyyskortistoihin merkittyjen työttömien luku oli kertomusvuoden ajan sangen vähäinen. Sodan jälkeisinä kuukausina aina syyskuuhun mennessä se liikkui kahden ja kolmen tuhaten välillä ja alkoi sen jälkeen nousta, niin että se joulukuun lopussa oli 5,357.

Elinkustannusten noustessa tuli pakko ryhtyä myös työpalkkoja parantamaan. Kesällä ja syksyllä onkin useimmilla aloilla korotettu työpalkkoja korotusten ollessa aluksi epätasaisia mutta vähitellen tasaantuessa. Ensi sijassa on annettu kalliinajanlisäystä alimmissa palkkaluokissa oleville,

perheellisyyteen on eräillä aloilla pantu huomiota. Keskimäärin palkanlisäykset olivat pienemmät kuin hintainnonsu. — Työtaisteluja ei kertomusvuoden aikana ilmenyt.

Ulkomaankauppa.

Ulkomaankauppa painui virallisen tilaston mukaan, joka käsittää vain siviilitavaroiden tuonnin ja viennin, kertomusvuoden alkukuukausina murto-osaan normaalisti. Keväällä, varsinkin sen jälkeen kun oli solmittu eräitä tärkeitä kauppasopimuksia, tuonti alkoi vilkastua, ja vähitellen vientiluvutkin alkoivat kohota. Joulukuussa tuonnin arvo siten alkoi lähestyä normaaliajan tasoa, mutta viennin arvo jäi valitettavasti vielä suhteellisen pieneksi. Koko vuoden tuonnin arvo oli 5,179.6 milj. markkaa vastaten 7,572.6 ja 8,607.3 miljoonaa vuosina 1939 ja 1938, kun taas viennin arvo oli 2,980.3 milj. markkaa vastaten 7,710.3 ja 8,398.0 miljoonaa lähinnä edellisinä vuosina. Verrattuna vuoteen 1939 tuonnin arvo siten oli supistunut 31.6 %, viennin arvo taas 61.3 %; verrattuna vuoteen 1938, johon sota ei ollut vaikuttanut, vastaavat vähennykset olivat 39.8 ja 64.5 %. Koska hinnat viime vuonna olivat korkeammat kuin edellisinä, tuotujen ja vietyjen tavaroiden määrät olivat vähentyneet vielä enemmän kuin niiden arvot.

Vientivaikeuksien takia kauppatase muodostui epäedulliseksi. Syntyi näet 2,199 milj. markan tuontienemmyys, kun kauppatase viime vuosikymmenen aikana yleensä on osoittanut vientienemmyyttä. — Arvosteltaessa kertomusvuoden tuonti- ja vientilukuja on vielä otettava huomioon, että ulkomailta tavaroissa annettu avustus, jonka arvo lienee vähintään 500 milj. markkaa, suurimmalta osaltaan on tilaston ulkopuolella. Toisaalta ei kauppatilaston viennin arvoon sisälly ulkomaille myydyin kullaan arvoa, joka oli noin 590 milj. markkaa.

Vallinneiden olosuhteiden johdosta ulkomaankaupan kokoomus melkoisesti muuttui. Tuonnissa annettiin etusija välttämättömyystavaroille, vaikka ei sitäkään näkökohdtaa voitu yksinomaaisesti soveltaa, ulkomaankauppa kun luonteeltaan muodostui vastikekaupaksi. Ainoa tavararyhmä, joka näissä oloissa lisääntyi, oli ravinto- ja nautintoaineiden tuonti, joka vuodesta 1939 lisääntyi 225.0 milj. markkaa eli 23.4 % kohoten kertomusvuonna 1,188.5 miljoonaa. Raaka-aineita ja puolivalmisteita, joiden saanti teollisuuden käynnissäpitämiseksi oli tarpeellinen, tuotiin 2,612.7 milj. markan arvosta, joten vähennys edellisestä vuodesta oli 347.2 milj. markkaa eli 11.7 %. Paljon jyrkemmin supistui muiden tavaroiden tuonti. Koneita ja kuljetusneuvoja tuotiin 799.6 milj. markan arvosta, s. o. 1,058.3 milj. markkaa eli 57.0 % vähemmän kuin vuonna 1939, kun taas valmiiden teollisuustuotteiden tuonti supistui 1,212.0 milj. markkaa eli 67.7 % painuen 578.8 miljoonaa.

Eri ryhmiin kuuluvien tavaroiden vienti pieneni hyvin eri tavalla. Ennen kaikkea supistui eläimistä saatujen ruokatavaroiden vienti voivienin pysähtymisen johdosta, niin että koko ryhmän vientiarvo oli vain 69.9 milj. markkaa vastaten 615.9 miljoonaa vuonna 1939, joten vähennys oli 88.7 %.

Myös puutavarain ja puuteosten vienti supistui sekä määrältään että arvoltaan siitä huolimatta, että näiden tavaroiden tarve ulkomailla oli melkoinen. Sahatavaraa vietiin vain 195,600 standarttia vastaten 702,000 standarttia vuonna 1939. Vähennys oli siten 72.1 %. Kaivospölkkyjen vienti supistui 474,300 m³:iin vastaten 1,127,400 m³ edellisenä vuonna ja paperipuiden vienti 811,600 m³:stä 528,600 m³:iin. Faneerin vienti väheni 214,200 m³:stä 89,800 m³:iin. Puutavarain ja puuteosten vientiarvo oli kaikkiaan 1,237.1 milj. markkaa vastaten 2,828.8 miljoonaa edellisenä vuonna, joten vähennys oli 56.3 %.

Vielä jyrkemmin supistui paperiteollisuuden eri tuotteiden vienti. Siten väheni puuhiokkeen vienti 205,400 tonnista 15,000 tonniin eli 92.7 %, paperin vienti 535,500 tonnista 103,600 tonniin eli 80.7 %, sulfiittiselluloosan vienti 694,300 tonnista 156,600 tonniin eli 77.4 %, sulfaattiselluloosan vienti 398,700 tonnista 106,000 tonniin eli 73.4 % sekä pahvin ja kartongin vienti 113,400 tonnista 43,800 tonniin eli 61.4 %. Kaikkiaan paperiteollisuustuotteista saatiin 1,011.2 milj. markkaa s. o. vain 29.9 % edellisen vuoden vastaavasta vientiarvosta, joka oli 3,378.0 milj. markkaa.

Vähimmin supistui „muiden tavaroiden” vienti, nimittäin 887.6 milj. markasta 662.1 miljoonaa eli vain 25.4 %. Tämä suhteellisen vähäinen supistuminen johtuu siitä, että eräiden tähän ryhmään kuuluvien tuotteiden, kuten kuparin, vienti lisääntyi.

Kotimaankauppa.

Kotimainen kauppa oli, eräiltä suurilta tukkuliikkeiltä kerättyjen tietojen mukaan, kertomusvuoden alkupuolella vähäisempää kuin lähinnä edellisinä vuosina, mutta keväällä ja varsinkin syksyllä se vilkastui. Tähän vaikuttivat osaksi sellaiset seikat kuin tavarantuotteen pelko sekä liikevaihtoveron suunnittelut, joiden takia yleisö kiiruhti tekemään ostoksia ennen odotettavissa olevaa hintojen kohoamista. Kaiken kaikkiaan kysymyksessä olevien tukkuliikkeiden myynti kertomusvuonna oli 5,061 milj. markkaa eli 3—4 % suurempi kuin parina edellisenä vuonna. Kun ottaa huomioon tapahtuneen hintainnonsun, voi todeta, että tukkukaupan välittämien tavaroiden määrä oli jonkin verran pienentyneet.

Liikenne.

Suursodan aiheuttamat merenkulun rajoitukset lisääntyivät kertomusvuoden var-

rella, varsinkin sen jälkeen kun yhteydet Itämeren ulkopuolella oleviin maihin huktikuussa rajoittuivat Petsamon liikenteseen. Viimeksi mainittu sai tavattoman merkityksen siitä huolimatta, että satamavarusteet olivat vähäiset ja kuljetukset lähimmälle rautatieasemalle yhden tien kantokyvystä riippuvaiset sekä rautatiematkat sieltä maan tärkeimpiin keskuksiin pitkät. Näissä oloissa saivat meriyhteydet Itämeren ympärillä oleviin satamiin pääpainon maamme meriliikenteessä. Tietoja merenkulun laajuudesta ei ole saatavissa, mutta ulkomaankauppaa koskevista luvuista saa yleiskäsityksen siitä, kuinka voimakkaasti myös laivaliikenne oli supistunut.

Sotatoimista ja väestönsiirroista aiheutuneet kuljetukset panivat Suomen rautatiet kovalle koetukselle. Autoliikenteen supistuminen polttoainepulan johdosta lisäsi pitkin vuotta rautatiekuljetuksia vilkastuttaen varsinkin henkilöliikennettä. Tavara-liikenne oli alkuvuodesta ja varsinkin kevätkuukausina suhteellisen vähäistä, mutta saavutti syyskuussa edellisten vuosien tason. Kuljetetun tavaran määrä oli tammi—marraskuussa 7,998,000 tonnia eli 35 % pienempi kuin vuonna 1938.

Raha- ja pääomamarkkinat.

Suomen rahamarkkinat olivat syksyllä 1939 kehittyneet sangen kireiksi. Kuitenkin saattoi joulukuussa todeta eräitä lievenemisen merkkejä, ja kertomusvuoden alkupuolella tämä suunta jatkui voimakkaana. Kesällä ilmeni jälleen kiristymistä, joka osaksi johtui yleisestä epävarmuuden tunteesta, osaksi päätöksestä, että omaisuudenluovutusveronsuoritusta varten oli pidätettävä 10 % talletus- ja säästötileillä olevista varoista. Myöhemmin syksyllä rahamarkkinat taas kevenivät, jopa siinä määrin, että voidaan puhua rahanrunsaudesta. Syynä tähän oli suurelta osalta

kauppa- ja teollisuusliikkeiden varastojen muuttuminen rahaksi, mitkä varat kertyivät pankkeihin luotonlyhennyksinä tai shekkitileille, kun mahdollisuudet uudistaa varastoja olivat rajoitetut.

Liikepankkien luotonotto yleisöltä lisääntyi kertomusvuonna kaikkiaan 2,750.5 milj. markkaa, kun luotonotto edellisenä vuonna oli pienentynyt 93.5 miljoonaa ja kun lisäys vuonna 1938, jolloin se oli runsas, oli vain 1,006.1 milj. markkaa. Viime vuoden lisäyksestä tuli äsken mainitusta syystä pääosa shekkitilien osalle. Näillä olevien varojen määrä kohosi näet 2,221.1 milj. markkaa eli lähes kaksinkertaiseksi, kun niiden lisäys vuosina 1939 ja 1938 oli ollut 515.2 ja 330.0 miljoonaa. Myös talletustileillä olevien varojen määrä, joka vuonna 1939 oli vähentynyt 608.7 milj. markkaa lisääntyneen edellisenä vuonna 676.1 miljoonaa, kohosi jälleen kertomusvuonna 529.4 milj. markkaa. Sen sijaan kotimaisilta luottolaitoksilta saatu luotto kertomusvuonna väheni 28.0 milj. markkaa. Tämä oli seurausta toisaalta siitä, että liikepankit jo vuoden alkupuolella maksoivat pois Suomen Pankilta saamansa rediskontaukset ja hypoteekkilainat, joiden määrä vuoden 1939 päättyessä oli 739.1 miljoonaa, toisaalta siitä, että m. m. säästöpankkien talletukset jälleen alkoivat käydä runsaamaksi. Kaiken kaikkiaan liikepankkien luotonotto kertomusvuonna lisääntyi 2,722.5 milj. markkaa kohoten siten sen päättyessä 13,488.2 milj. markkaan.

Samaan aikaan liikepankkien luotonanto lisääntyi 1,392.7 milj. markkaa vastaten 697.8 ja 603.5 miljoonaa kahtena edellisenä vuonna. Luotonannon kokoonpanossa tapahtui se huomattava muutos, että liike maailman luontotarve supistui, mutta että sen sijaan diskontattiin melkoinen määrä valtion vekseleitä. Luotonannon kokonaisuusmäärä oli kertomusvuoden päättyessä 11,302.6 milj. markkaa. Luotonotto oli siten 2,185.6 miljoonaa markkaa luotonantoa

suurempi, kun sitä vastoin kertomusvuoden alkaessa luotonanto ja luotonotto, keskuspankilta saatu luotto vähennettynä, olivat melkein samansuuruiset. Liikepankkien asema oli siten huomattavasti vahvistunut. Tämä näkyy myös siitä, että niiden yhteenlasketut kassavarat kertomusvuoden aikana kohosivat enemmän kuin kaksinkertaiseen määräänsä eli 809.2 miljoonasta 1,854.4 milj. markkaan. — Liikepankkien asemaa arvosteltaessa on syytä panna huomiota edellä viitattuun tosiasiaan, että shekkitilien merkitys niin tuntuvasti oli lisääntynyt, ne kun kertomusvuoden päättyessä olivat 38.5 % liikepankkien koko luotonotosta yleisöltä, kun vastaava suhdeluuku oli 26.2 % vuoden 1939 ja 20.5 % vuoden 1938 päättyessä. Tämä merkitsee toisaalta kannattavuuden paranemista, toisaalta vissiä epävarmuuden momenttia, koska shekkivarat ovat paljon liikkuvampia kuin talletusvarat.

Myös säästöpankkien ja talletuksia vastaanottavien kassojen vuoden alkaessa kiristynyt asema parani kertomusvuoden aikana, joskaan niissä ei tapahtunut sellaista suurta kevenemistä kuin liikepankeissa shekkitilien kasvun johdosta. Säästöpankkien luotonotto lisääntyi helmikuusta alkaen vähetäksensä sitten elo—lokakuussa samoista syistä kuin liikepankeissakin. Kun säästöönpanoja vuoden lopussa jälleen alkoi kertyä, säästöpankkien luotonotto kaikkiaan lisääntyi 415.1 milj. markkaa vastaten 59.5 milj. markan vähennyistä vuonna 1939 ja 846.8 miljoonan lisäystä vuonna 1938. Talletusten lisäys tuli yksinomaan maaseudun osalle, kun sitä vastoin eräiden kaupungeissa toimivien säästöpankkien asema kertomusvuoden loppuun saakka pysyi raskaana. Niiden mahdollisuus myöntää uutta luottoa oli siksi hyvin rajoitettu.

Suomen Pankin luotonannosta ja muusta toiminnasta tehdään selkoa edempänä esityksen toisessa osastossa.

Pääomamarkkinat olivat kertomusvuoden

aikana hyvin hiljaiset. Uusien obligatiolainojen emittointi kotimaassa oli vähäisempi kuin moneen aikaan. Vain eräät kaupunki- ja kauppalakunnat ottivat pienehköjä obligatiolainoja, yhteensä noin 60 milj. markan arvosta. Valtio ei emittoinut ai-noatakaan uutta lainaa, mutta jatkoi eräiden edellisenä vuonna liikkeeseen laskettujen lainojen obligatioiden myyntiä. Siten vuoden 1939 4 1/2 %:n, saman vuoden 5 %:n puolustuslainan ja palkinto-obligatiolainan liikkeessä olevien obligatioiden nimellisarvo kertomusvuoden aikana lisääntyi lähes 650 milj. markan määrällä. Luottolaitosten talletusten kasvua rajoittavasti vaikutti osaltaan valtion ja Helsingin kaupungin, mahdollisesti myös muiden kaupunkien korollisten verotodisteiden myynti.

Myös osakkeiden emittointi oli viime vuoden olosuhteiden johdosta vähäistä. Vanhojen osakeyhtiöiden pääomakorotusten nimellisarvo oli vain 147 milj. markkaa s. o. melkein puolta pienempi kuin edellisenä vuonna, jonka tulos vuorostaan oli edellisten vuosien vastaavia lukuja pienempi. Uusia osakeyhtiöitä perustettiin harvempia kuin edellisinä vuosina, mutta vuoden loppupuolella ilmeni selvää yritteliäisyyden elpymistä. Uusien yhtiöiden yhteenlaskettu osakepääoma oli 193.4 milj. markkaa s. o. suurempi kuin parina edellisenä vuotena. Alueluovutusten takia moni yhtiö lopetti toimintansa, minkä johdosta kaikkien osakeyhtiöiden osakepääoman kasvu jäi tuntuvasti pienemmäksi kuin moniin vuosiin.

Arvopaperipörssi oli kertomusvuoden alkukuukausina suljettu, mutta sittemmin sen vaihto muodostui melko vilkkaaksi. Pörssivaihto oli kaikkiaan 330.4 milj. markkaa verrattuna 245.3 ja 221.8 miljoonaan vuosina 1939 ja 1938. Tähän vilkkauteen vaikutti ilmeisesti osaksi inflatiopelon aiheuttama pyrkimys realiarvoihin, osaksi noterausten nousun esiin houkutteleva keinoteltunhalu. Osakeindeksi, joka kesällä ennen

suursodan syttymistä oli 136, kun vuoden 1935 arvot = 100, ja syksyllä 1939 oli laskenut, nousi viime keväänä 141 pisteeseen ja kesällä tapahtuneen laskun jälkeen marraskuussa aina 150 pisteeseen. Nousu koski yksinomaan teollisuusosakkeita, kun sitä vastoin pankkiosakkeiden noteeraukset pysyivät suhteellisen alhaisina.

Korkokanta.

Korkokanta rahamarkkinoilla pysyi kertomusvuoden ajan pääosiltaan entisellä tasollaan. Suomen Pankin alin diskonttokorko oli koko vuoden muuttumattomasti 4 %. Samoin liikepankkien, säästöpankkien ja erilaisten kassojen soveltamat otto- ja antolainauskorot suurin piirtein pysyivät entisellään, joskin vuoden loppupuolella ilmeni alkavan nousun oireita. Liikepankkien keskikoroissa ei kuitenkaan tapahtunut nousua vaan päinvastoin laskua. Seurauksena shekkilitilien merkityksen kasvamisesta luotonoton keskikorko aleni 2.52 %:iin oltuaan edellisinä vuosina 2.88 ja 2.99 %. Kun liikepankit diskonttasivat melkoisia määriä valtion vekseleitä, joiden korko oli muiden luottojen keskikorkoa alempi, oli seurauksena, että myös niiden luotonannon keskikorko aleni, nimittäin 5.68 %:iin sen oltua edellisinä vuosina 5.88 ja 5.85 %.

Pääomamarkkinoiden koroissa ilmeni nouseva suunta selvemmin. Vuoden alkupuolella ei uusia lainoja juuri lainkaan myönnetty. Kun lainoja kuitenkin kysyttiin, eräät luotonantajat alkoivat korottaa korkojaan, niin että uusien ensiluokkaisten kiinnityslainojen korot yleisesti nousivat 5 %:sta $5\frac{1}{2}$ — $5\frac{3}{4}$ %:iin, joskus senkin yli. Niinikään emittoitiin pari uutta obligatiolainaa kohonneeseen eli 6 %:n korkokantaan.

Maksutase ja pääomaliike.

Vielä ei ole saatavissa kaikkia tietoja, jotka tarvitaan Suomen maksutaseen laske-

miseen. Vallitsevien olosuhteiden takia monet maksutaseeseen ja pääomaliikkeeseen vaikuttavat seikat ovat vaikeat selvittää, toisia tietoja taas ei vielä päästetä julkisuuteen. Eräitä maksutaseen piirteitä voidaan tästä huolimatta valaista.

Maksutaseen tärkein tekijä, kauppataase, merkitsi viime vuodelta tuntuvaa, virallisen tilaston mukaan noin 2,200 milj. markkaan nousevaa menoa. Jos samalla otetaan huomioon tuonnin puolella aikaisemmin mainitut lahjatavarat ja viennin puolella kullaan myynti, saadaan tulokseksi, että kauppataase aiheutti maallemme noin 2,100 milj. markan menon, kun se edellisenä vuonna oli tuottanut noin 138 milj. markan tulon. Lisäksi tulee, että ulkomaisen velan lisääntymisen johdosta ulkomaille suoritettavien korkojen määrä ilmeisesti oli jonkin verran suurempi kuin vuonna 1939. Toiselta puolen lasketaan, että laivarahtien nousu oli niin valtava, että kauppalaivastomme merenkulun vähenemisestä huolimatta ansaitsi maallemme noin 500 milj. markkaa enemmän kuin lähinnä edellisenä vuonna. Edellyttäen, että maksutaseen muissa tuloissa ja menoissa tapahtuneet muutokset pitävät toisensa tasapainossa, voidaan siten tällä pohjalla karkein piirtein arvioida, että viime vuoden maksutase oli noin 1,700 milj. markkaa epäedullisempi kuin vuonna 1939. Kun viimeksi mainitun vuoden maksutase päättyi 940 milj. markan tulonenemmyyteen, voitaisiin siten arvioida kertomusvuoden maksutaseen osoittavan runsaasti 750 milj. markan menonenemmyyttä. Tämän laskelman ulkopuolella on puolustustarvikkeiden tuonti, jonka arvo on lisättävä äskeiseen summaan maksutaseen todellisen tulonvajauksen selville saamiseksi.

Yhtä vähän kuin maksutaseen tekijöistä on mahdollista saada tyhjentyviä tietoja pääomaliikkeestä. Niinkuin edellisestä voi päätellä, on pääomavirta kertomusvuonna kulkenut ulkomailta Suomeen päin. Ensik-

sikin on laskettu, että maamme ulkomailta ystäviltään vastaanottamien lahjojen ja avustusten arvo tasaluvuin nousi 2,000 milj. markkaan, siitä noin neljännes tavaroina ja loput valuuttoina. Valtio sai kolme ulkomaista lainaa, nimittäin n.s. Fateona-lainan Yhdysvalloista sekä kaksi kruunulainaa Ruotsista. Ensiksi mainittua oli valtion velkatietojen mukaan kertomusvuoden loppuun mennessä käytetty \$ 18,759,000, kun taas kruunulainoista toinen oli 50.4, toinen 30.0 milj. kruunun määräinen; yhteensä ne merkitsivät 1,862.4 milj. markan pääomansaantia. Sen lisäksi valtion antamia kruunuvekseleitä oli liikkeessä 139.6 milj. markan arvosta. Siten uutta pääomaa tuli maahan 2,002.0 milj. markan arvosta. Tästä on tietysti vähennettävä tavalliset lainanlyhennykset.

Edelleen voidaan todeta, että maamme lyhytaikaiset velat ulkomaille jossain määrin ovat lisääntyneet, samalla kun vastaavat saatavat ovat vähentyneet. Maamme ulkomainen nettosaatava on siten arviotietojen mukaan vähentynyt toista miljardia.

Hintataso.

Syksyllä 1939 alkanutta hintojen kohoamista on jatkunut kertomusvuoden aikana. Virallinen elinkustannusindeksi, laskettuna siten, että elokuun 1938—heinäkuun 1939 hinnat = 100, oli joulukuussa 1939 107 pistettä ja joulukuussa 1940 131 pistettä, joten nousu oli 22.4 %. Hintainnonsu oli sängen epätasainen. Vähiten nousivat jauhojen ja suurimoiden sekä leivän (6 %) hinnat. Suunnilleen keskimäärää vastaavasti kohosivat perunoiden (21 %) ja meijerituotteiden (28 %) hinnat, kun taas lihan ja kalan hinta kohosi 57 %. Kaikkien ravintoaineiden yhteinen hintaindeksi nousi 23 %, mutta lämpö- ja valon indeksi 39 %. Mainittakoon vielä, että sellaisten elinkustannusten osalta, joiden indeksi on laskettu vain kunkin vuosineljän-

neksen ensimmäiseltä kuukaudelta, vaate- tustavarain hintainnonsu tammikuusta lokakuuhun 1940 oli 28 %, mutta vuokrien nousu vajaan 3 %.

Katsoen siihen, että kulutus nykyisin vallitsevissa poikkeuksellisissa oloissa on melkoisesti muuttunut, kun toisia tarvikkeita ei lainkaan ole saatavissa, kun toisia saa vain rajoitetut annokset ja kun tietysti näin syntyviä vajauksia koetetaan korvata muilla tarvikkeilla, ei virallinen hintaindeksi kuitenkaan anna luotettavaa kuvaa elinkustannusten kehityksestä. On sen vuoksi vielä syytä mainita sosiaalisen tutkimustoimiston laskeneen myös sellaisen hintaindeksin, jossa ravintokustannusten kohdalla otetaan huomioon säännöstelyn aiheuttamat kulutuksen supistukset. Tämä indeksi oli joulukuussa 1940 121 pistettä eli 14 % korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Tästä noususta oli vähäinen osa, noin 1 %, seurausta verojen korotuksista.

Edellä selostettuun hintainnonsuun ovat vaikuttaneet monet seikat, joista on mainittava tuontitavarain hintainnonsu, ennen kaikkea seurauksena merikuljetusten kallistumisesta, ja tämän vaikutus sellaisiin kotimaisiin tuotteisiin, joiden valmistukseen käytetään ulkomaisia raaka-aineita, minkä ohella eräiden tuotteiden hintoja korotettiin tuotannon elvyttämiseksi. Elinkustannusten nousun aiheuttama työpalkkojen kohoaminen oli vuorostaan omansa kallistamaan tuotantokustannuksia ja johtamaan uusiin hintainnonsuihin. Toiselta puolen pyrittiin yhä laajennetun ja tiukennetun hintasäännöstelyn ja annostelun avulla estämään varsinkin tärkeimpien kulustarvikkeiden hintainnonsua, kun sitä vastoin lukuksat vähemmän tärkeät tavarat jäivät säännöstelyn ulkopuolelle sillä seurauksella, että niiden hinnat kohosivat muita enemmän. Nämä kaikki asianhaarat selittävät sen epätasaisuuden, mikä eri alojen hinta-kehityksessä on ilmennyt.

Suomen Pankin toiminta.

Rahan arvo ja ulkomaiset suhteet.

Samoin kuin vuoden 1939 loppupuolella noteerattiin koko kertomusvuoden ajan dollari muuttumattomasti kurssiin mk 49: 35. Muiden ulkomaisten valuuttojen kurssit riippuivat siten siitä, miten niiden ja dollarin välinen suhde kehittyi. Kun valuuttoja nykyisin vallitsevissa oloissa kaikkialla pyritään valtion toimenpitein hallitsemaan ja kun ulkomaankauppakin yleisten clearing-sopimusten takia vain vähän pääsi häiritsemään valuuttojen arvoa, kurssimuutokset yleensä olivat vähäiset; useassa tapauksessa noteeraukset olivat nimelliset ja siten vailla erikoista merkitystä. Suurimmat kurssimuutokset tapahtuivat markan suhteessa puntaan ja Ranskan frangiin, näiden arvo kun keväällä aleni tuntuvasti kohotakseen sitten jälleen lähelle entistä tasoaan. Punta noteerattiin siten kertomusvuoden alkaessa kurssiin mk 197: 25, mutta maaliskuussa tämä kurssi alkoi laskea painuen toukokuun 24 päivänä alimpaan määräänsä, mk:aan 157: 75. Siitä se jälleen alkoi nousta kohoten joulukuun lopussa mk:aan 191: —. Ranskan frangin vastavat noteeraukset olivat mk 113: 50, mk 91: — ja mk 107: —. Reichsmarkan noteerauksessa tapahtui kertomusvuoden aikana vähäinen lasku, niin että kurssi, joka vuoden alkaessa oli mk 1,982: —, sen päättyessä oli mk 1,974: 35. Skandinavian maiden valuutat noteerattiin koko vuoden muuttumattomiin kursseihin, Ruotsin kruunu mk:aan 1,171: —, Norjan kruunu mk:aan 1,127: — (nimellinen kurssi) ja Tanskan kruunu mk:aan 954: —. Erikoisasemassa

oli Sveitsin frangi, jonka noteeraus syyspuolella nousi jonkin verran; sen kurssi oli kertomusvuoden alkaessa mk 1,123: — mutta sen päättyessä mk 1,156: —.

Ulkomaisten valuuttojen kysyntä oli kertomusvuoden aikana hyvin suuri, ja ellei tuontia olisi rajoitettu lisenssijärjestelmän avulla, ellei ulkomaankaupassa olisi monien maiden kanssa sovellettu clearing-järjestelmää ja ellei valuuttakauppaa olisi säännöstelty entistä tiukemmin, olisi valuuttojen kysyntä monin verroin ylittänyt tarjonnan. Kaikesta huolimatta valuuttavarasto alkuvuodesta nopeasti piezeni aleten 1,726.1 milj. markasta 1,056.3 miljoonaan helmikuun 23 päivänä. Maaliskuun ensimmäisellä viikolla Suomen Pankki möi osan kultakassansa ulkomaille, joten tämän arvo aleni 1,173.0 milj. markasta 603.6 miljoonaan. Tämän johdosta valuuttavarasto kohosi 1,605.8 milj. markkaan, mutta pieneni seuraavina viikkoina jälleen pysyäkseen kevä- ja kesäkuukausina verraten vakavana. Elokuussa tapahtuneen laskun jälkeen, jolloin valuuttavarasto syyskuun alussa painui vuoden minimiin, 853.4 milj. markkaan, se syyskuussa ulkomailta saadun lainan johdosta taas vahvistui. Vuoden viimeisenä päivänä valuuttavarasto oli 1,177.2 milj. markkaa, joten se vuoden varrella oli pienentynyt 548.9 milj. markkaa eli 31.8 %. Kultakassa ja valuuttavarasto yhteensä vähenivät kertomusvuoden aikana 1,124.0 milj. markkaa eli 38.7 %, mutta niiden kirjattu arvo oli siitä huolimatta kertomusvuoden päättyessä niinkin runsas kuin 1,781.0 milj. markkaa.

Toisaalta on huomattava, että Suomen Pankin ulkomaiset velat kertomusvuoden aikana lisääntyivät melkoisesti, ulkomaisten kirjeenvaihtajien tili 67.0 milj. markasta 295.0 miljoonaan ja ulkomaisten selvitystilien nettovelka 25.5 miljoonasta 338.4 milj. markkaan. Jos vielä otetaan ulkomaisten saatavien kohdalla huomioon ulkomaisten vekselien sekä ulkomaan setelien ja korkolippujen vähäiset tilit, voidaan todeta, että kun Suomen Pankin ulkomainen nettosaa-tava, kulta mukaan luettuna, kertomusvuoden alkaessa oli 2,815.8 milj. markkaa, se vuoden päättyessä oli enää 1,155.9 miljoonaa. Siten käytettiin vuonna 1940 kaikkiaan 1,659.9 milj. markkaa Suomen Pankin varoja maan ulkomaisten maksujen hoitamiseen.

Luotonanto.

Kertomusvuoden ensimmäisinä kuukausina Suomen Pankin luotonanto lisääntyi nopeasti johtuen siitä, että valtion täytyi sodan johdosta turvautua Suomen Pankin apuun saadakseen välttämättömästi tarvitsemansa varat. Rauhan palattua valtion vekselien diskonttaaminen keskuspankissa loppui. Alkuvuodesta maksettiin toisaalta Suomen Pankille takaisin melkoinen määrä sen muille antamaa luottoa, nimittäin osaksi liikepankkien ja muiden luottolaitosten saamaa luottoa, osaksi erinäisten likeyritysten luottoja, jotka kävivät tarpeettomiksi niiden varastojen muuttuessa rahaksi. Rahamarkkinain tuntuva keveneminen tuli siten näistä syistä näkyviin myös keskuspankin aseman kehityksestä, mutta kun valtio ei pystynyt lyhentämään velkaansa, pankin luotonanto pysyi suurena kertomusvuoden loppuun asti.

Suoraan diskontattujen vekselien määrä oli kertomusvuoden alkaessa 2,042.6 milj. markkaa, mutta kohosi sitten juuri maini-

tusta syystä viikko viikolta 5,422.8 miljoonaan maaliskuun 23 päivänä. Pysytellen sitten hiukan alemmalla tasolla diskonttausten määrä vuoden päättyessä oli 5,274.9 milj. markkaa. Vuoden varrella suoraan diskontattujen vekselien määrä siten lisääntyi 3,232.3 milj. markkaa.

Rediskonttausten määrä taas, joka edellisen vuoden lopussa oli noussut 314.9 milj. markkaan, aleni nopeasti rahamarkkinain kireyden lauetessa, niin että viimeiset vekselit lunastettiin huhtikuun 23 päivään mennessä eikä uusia enää tuotu Suomen Pankkiin. Myös luottolaitoksille myönnettyjä hypoteekkilainoja, joiden vakuutena oli arvopapereita, lyhennettiin nopeassa tahdissa. Niiden määrä aleni siten 424.2 milj. markasta vuoden alkaessa alle 60 miljoonan kesäkuussa, ja sillä tasolla se pysytteli vuoden loppuun saakka, jolloin näitä lainoja oli maksamatta enää 47.0 milj. markkaa. Mainittakoon vielä, että liikepankit jo alkuvuodesta maksoivat pois saamansa hypoteekkilainat, kun sitä vastoin eräiden säästöpankkien ottolainaus pysyi niin heikkona, etteivät ne voineet vapautua puheena olevista luotoista.

Muille kuin luottolaitoksille myönnettyjen hypoteekkilainojen määrä pysyi suurimman osan vuotta muuttumattomana aleten kaikkiaan 50.4 milj. markasta kertomusvuoden alkaessa 41.2 miljoonaan sen päättyessä.

Paljon enemmän vaihteli kassakreditii-veiltä nostettu määrä, mutta sekin aleni vähitellen, nimittäin 93.0 milj. markasta kertomusvuoden alkaessa 32.8 miljoonaan sen päättyessä.

Suomen Pankin kokonaisluotonannon kehitys, joka sai leimansa pääasiallisesti valtion vekselien diskonttaamisesta, lisääntyi siten 2,925.1 milj. markasta joulukuun päättyessä 1939 aina 5,748.1 miljoonaan maaliskuun 23 päivänä, mutta aleni sitten hiukan